

УДК 004.738.5:621.391

DOI: 10.15587/2519-4984.2023.297299

КОНСТРУКТИВНИЙ ДІАЛОГ В ІНТЕРНЕТІ ТА РОЗВИТОК НАВИЧОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ І ВІДПОВІДАЛЬНОГО ВИСЛОВЛЮВАННЯ ДУМОК

Г. М. Алексєєва, О. С. Щетиніна

This article is dedicated to the importance of adhering to netiquette rules on the Internet, which are critical for ensuring safety, respect, and effectiveness in online communication. It explores the key aspects of network etiquette that should be considered by both adults and children in their daily interactions online. The author emphasizes the necessity to remember that behind every message is a real person, therefore empathy and politeness should be the foundation of virtual communication. The article also highlights the importance of avoiding conflicts, understanding and forgiving others' mistakes, emphasizing the significance of a tolerant attitude towards the shortcomings of interlocutors. Furthermore, it focuses on the necessity of respecting the time and opportunities of other network participants, as well as the importance of correct information formatting and adherence to copyright laws.

The author reminds of the importance of ensuring safety online, especially when it comes to sharing personal information. This article aims to describe and analyze effective methods and rules of online communication, particularly in the realm of distance learning during wartime and the pandemic in Ukraine. It concentrates on examining the challenges, faced by students, teachers, and educators who encounter displacement and instability, and how these circumstances affect communication methods on the Internet. Considering the unique requirements and characteristics of each child and their family environment, these specialized cases offer thoroughly developed methodologies for effective planning and implementation of online education. Special attention is given to the development of skills necessary for safe and productive communication on the Internet, ensuring that children not only learn academic subjects, but also develop critical thinking and responsibility in the digital space. At the same time, the individual peculiarities and needs of families are taken into account to provide the most comfortable and effective learning environment for each child.

The article serves as a vital resource for understanding and practicing netiquette rules that promote positive and safe online communication

Keywords: education, netiquette, online communication, digital literacy, network etiquette, internet safety, virtual communication

How to cite:

Aliexieieva, H., Shchetykina, O. (2023). Constructive dialogue on the internet and development of critical thinking skills and responsible expression of thoughts. ScienceRise: Pedagogical Education, 6 (57), 22–28. doi: <http://doi.org/10.15587/2519-4984.2023.297299>

© The Author(s) 2023

This is an open access article under the Creative Commons CC BY license hydrate

1. Вступ

В умовах пандемії та війни в Україні освіта зазнала значних змін, особливо в контексті переходу на дистанційне навчання. Ці виклики включали не тільки руйнування шкіл та переміщення учнів і вчителів, але й потребу в адаптації до нових умов навчання в Інтернеті. У цей критичний час, коли багато дітей та класів випали з системи освіти через воєнні дії, важливість правил спілкування в Інтернеті стає ще більш актуальною [1, 2].

Для підтримки якості навчального процесу, Державна служба якості освіти розробила рекомендації для адаптації до умов війни [3]. Ці рекомендації включають стратегії для організації дистанційних уроків та підтримки переселених учнів та вчителів. Важливим аспектом є також розвиток правил ефек-

тивного і безпечного спілкування в онлайн-середовищі, що має велике значення для збереження психологічного комфорту та безпеки дітей та педагогів [4, 5]

Також, з огляду на нові виклики, пропонуємо кілька практичних кейсів для педагогів, що допоможуть адаптуватися до змінених умов. Враховуючи індивідуальні потреби кожної дитини та сім'ї, ці кейси надають методи для планування та проведення онлайн-занять, з акцентом на розвиток навичок безпечного та конструктивного спілкування в Інтернеті. Ці стратегії та рекомендації не тільки допоможуть забезпечити безперервність освітнього процесу, але й сприятимуть формуванню здорового онлайн-спілкування, що є ключовим для психологічного благополуччя дітей та педагогів у цей складний період.

2. Літературний огляд

Вчені підкреслюють, що мова стала важливим елементом в мережі, забезпечуючи людям значно більше можливостей для особистісного розвитку (згадано К. Терлоу, Н. Берон, Ш. Текл, Б. Дане, С. Херрінг, Г. Почепцов, О. Горошко, Л. Компанцева, Л. Кравець та інших). Вони відзначають, що сам інтернет є втіленням активного людського розуму, який проявляється у вигляді тексту, що інтегрує також зображення, звук та анімацію. Інтернет, як новий простір для комунікації, спонукає людей більш усвідомлено підходити до вибору мовних засобів.

Мовна комунікація в інтернеті стилістично різнобарвна. Вона водночас порівнянна з традиційним спілкуванням, але має свої унікальні характеристики, які змушують лінгвістів вважати її особливим функціональним варіантом мови або комп'ютерним курсом. Вчені, такі як О. Горошко [6], Л. Кравець [7], виокремлюють особливості такі як швидке поширення інформації, поліфонічність, гіпертекстові та інтерактивні можливості, анонімність і дистанційність, а також емоційність мовлення. Особливістю мовної комунікації в інтернеті, порівняно з живим спілкуванням, також є використання етикетних формул, які чітко демонструють динаміку мови в контексті розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Наведені результати досліджень С. Глазова, В. Ліпич, І. Горбенко зазначають, що лінгвістичні та стилістичні характеристики спілкування в інтернеті безупинно обіймають дослідження впливу засобів інтернет-комунікації та різноманітних платформ на мовну практику [8].

З комунікативної точки зору, віртуальна комунікація є перехідною ланкою між письмовим і усним спілкуванням [9]. Основні позитивні характеристики включають бажаність контактів, швидку передачу великої кількості інформації, можливість спілкування при недоступності отримувача, необхідність лаконічного висловлювання думок, одночасну передачу інформації та емоцій, варіабельність кількості учасників спілкування, наявність фото, відео та звуку в реальному часі та доступність тексту для всіх учасників. Негативні характеристики включають анонімність, нехтування мовними нормами, помилки у професійній сфері та відсутність візуального контакту. Нейтральні характеристики охоплюють специфічну онлайн етику, статусну рівноправність учасників, креолізованість текстів, наявність гіпертексту, дистанційність у просторі та часі та опосередкованість [10]. В роботі О. Луценко доведено, що основні види спілкування в соціальних мережах включають взаємодію між особами, групами та суспільством, а основними формами мовлення є полілог, монолог та діалог [11].

О. Дзюбіна, вивчаючи вплив соціальних мереж Twitter та Facebook, зазначає, що комунікативна компетенція об'єднує як письмову, так і усну комунікацію, включаючи всі форми мовлення, що робить важливим інтегрування навчання як синхронної, так і асинхронної віртуальної комунікації у шкільну мовно-літературну програму [12].

Ж. Денисюк зазначає, що ключовими характеристиками інтернет-комунікації є легкість та відкритість у діалозі, більш розслаблена поведінка, неодно-

значність дій та соціальних ролей, а також висока інтерактивність і низька глибина контактів [13]. Проте саме питання проведення конструктивного діалогу в Інтернеті та розвитку навичок критичного мислення і відповідального висловлювання думок залишаються недостатньо дослідженими у сучасній науковій літературі [14].

Ці обставини обґрунтовують необхідність проведення дослідження, спрямованого на вивчення ефективних методів та правил інтернет-комунікації, особливо в рамках дистанційного навчання в умовах війни та пандемії в Україні.

Ключовими питаннями статті є розробка ефективних методик дистанційного навчання, розвиток навичок критичного мислення та відповідального висловлювання думок в інтернеті, а також впровадження заходів безпеки в онлайн-освітніх платформах. Практичне значення полягає в тому, щоб визначити кращі практики та надати рекомендації для підтримки безпечного та продуктивного онлайн-спілкування в умовах, які постійно змінюються.

3. Мета та задачі дослідження

Основною метою цієї статті є огляд та аналіз ефективних стратегій та правил спілкування в Інтернеті, зокрема в контексті дистанційної освіти під час воєнних умов та пандемії в Україні.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

1) проаналізувати різні стратегії та правила спілкування, які використовуються в Інтернеті, особливо в контексті дистанційної освіти в умовах воєнного стану та пандемії, що включає розгляд різних платформ, технологічних інструментів та методів спілкування, які використовуються для навчання та взаємодії;

2) описати проблеми, з якими стикаються учні, вчителі, та освітні керівники у віртуальному освітньому середовищі, особливо в умовах переміщення та нестабільності, включаючи аналіз того, як ці умови впливають на ефективність та якість освітнього процесу.

4. Матеріали і методи

Для проведення дослідження використовувалися такі методи: методи інтерпретації та узагальнення фактів: аналіз даних та інформації, отриманих з різних джерел, щоб сформулювати чітке розуміння викликів, з якими стикаються учасники освітнього процесу у віртуальному середовищі, а також вплив цих викликів на ефективність комунікації; аналіз випадкових прикладів: вивчення конкретних прикладів (кейсів) використання різних інструментів і стратегій у дистанційному навчанні для отримання глибокого розуміння їх ефективності, переваг та недоліків. Комбінування цих методів дозволяє глибоко аналізувати та оцінювати різні аспекти онлайн-комунікації та дистанційного навчання, а також розробляти комплексні рекомендації для їх вдосконалення.

5. Результати дослідження та їх обговорення

Надамо детальне описання наших кейсів, які обрані з нашого досвіду.

Кейс 1. Планування онлайн-заняття

Для ефективного дистанційного навчання важливо прорахувати всі етапи заздалегідь, від створення ментальної карти до вибору платформи, планування прямих трансляцій та формату здавання творчих робіт [15, 16]. Все це є частинами єдиної системи, яка ефективно працює при правильному плануванні. Не уникайте розмов про війну, а обговорюйте ситуацію, що склалася, щоб зменшити напругу та встановити довіру з вихованцями, адже рано чи пізно доведеться говорити про це, і педагог має бути до цього готовий. Додайте елементи, які привертають увагу дітей до заняття, такі як вправи, які виконуються у режимі реального часу, усні відповіді, короткі відповіді в чаті, що допоможе ефективно використати дистанційне навчання [17]. Забезпечте збалансованість онлайн-занять, не перевантажуючи їх ані інформацією, ані веселощами, з акцентом на вирішенні потреб дітей. Для урізноманітнення процесу можна змінювати платформи для занять, що сприяє оновленню комунікації між педагогами і дітьми. Використовуйте різноманітні онлайн-платформи, які надають готові вправи з різних предметів та можливість створення власних, такі як learningapps.org, ClassTime, Quizizz, Wordwall та інші. За допомогою цих сервісів можна створювати вправи, тести та вікторини. Також корисним буде використання slides.com для створення інтерактивних онлайн-презентацій. Планування на короткі терміни, наприклад на два тижні вперед, з використанням менталь-

них карт у Mindomo, допоможе дітям розуміти етапи навчання, які на них чекають.

Перше, що потрібно зробити для організації дистанційного навчання - це заспокоїтися і розробити стратегію, наприклад, написати інструкцію про принципи навчання у вашому колективі. Потім вибрати зручний інструмент взаємодії з учнями, наприклад, групу у Viber, Facebook або Інстаграм, залежно від того, де перебуває більшість учнів. В Google Classroom теж можна використовувати Hangout для трансляцій, які автоматично публікуються на YouTube-каналі, що дає можливість учням коментувати трансляцію в реальному часі. Важливо домовитися з учнями про правила та дедлайни і дотримуватися їх, встановивши чіткі терміни для виконання завдань. Щодо формату здачі завдань, це може залежати від типу роботи, наприклад, творчі роботи можна пересилати у формі Google-презентацій, а письмові – у формі Google-документів. Також можна використовувати платформу Padlet для спільного формату здачі робіт. Якщо у деяких учнів немає доступу до інтернету, їм можна надати стандартні завдання з підручників та роздаткових матеріалів, організувавши співпрацю так, щоб зацікавити їх. Для подання теоретичного матеріалу педагог може використовувати відеоконтент з YouTube, після чого дати практичний блок із використанням онлайн-тренажерів та контрольну вправу для моніторингу розуміння матеріалу учнями (рис. 1) [18, 19].

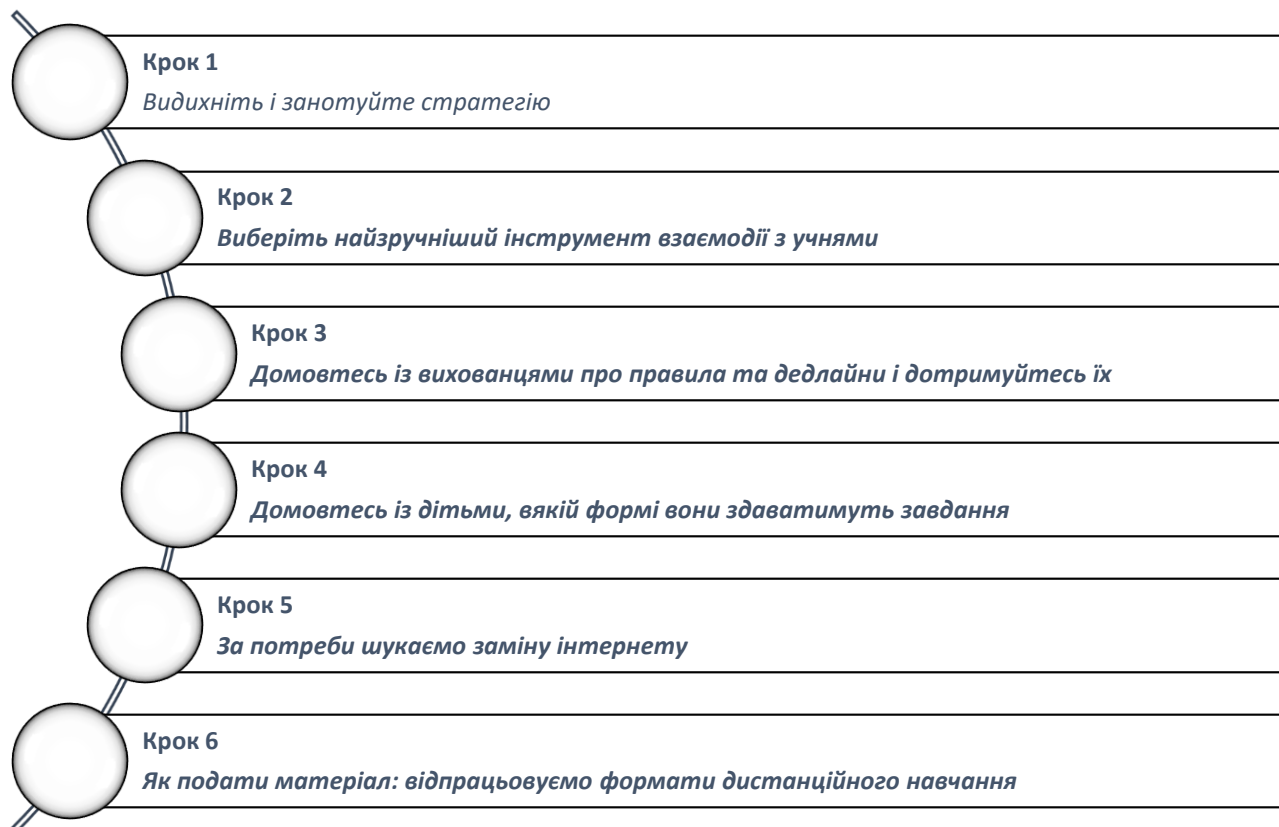

Рис.1. Покрокова інструкція з організації онлайн-заняття

Крок 1*Видихніть і занотуйте стратегію*

Головне кредо для освітян в умовах війни – «Без паніки». Видихніть, заваріть улюбленого чаю та перш за все напишіть для себе інструкцію про те, за яким принципом влаштуєте навчання у своєму колективі [20]. Свідома та відповідальна робота педагога-позашкільника під час дистанційного навчання на пряму відобразиться на роботі дитини.

Крок 2*Виберіть найзручніший інструмент взаємодії з учнями**Група у Viber чи Фейсбук, Інстаграм*

Якщо більшість дітей є у Facebook, можна створити закриту групу саме в цій соцмережі, вона дає більше можливостей – наприклад, проведення онлайн-трансляцій, а от у Viber доведеться записувати короткі відео, це незручно.

Щодо чату в соціальній мережі Інстаграм, то вихованці залюбки доєднуються до прямого ефіру свого керівника бодай раз на тиждень, чат для окремих груп має властивості прикріплення фото, відеоматеріалів. Текстові документи краще розміщувати у чатах Viber чи Фейсбук.

У Google Classroom теж є інструмент для трансляцій – Hangout. Така трансляція автоматично публікуватиметься на YouTube-каналі, і діти в реальному часі зможуть коментувати трансляцію.

Попросіть вихованців ставити запитання, що їм було незрозуміло, коли вони дивилися відеолекції чи виконували завдання. Трансляція — гарний інструмент для моніторингу: педагог бачить, хто приєднався до трансляції, хто активний. Живе спілкування мотивує! Тим паче, онлайн-спілкування діти просто обожнюють [21, 22].

Крок 3*Домовтесь із вихованцями про правила та дедлайни і дотримуйтесь їх*

Навичку дистанційного навчання педагогу та вихованцям доведеться формувати з нуля. Поясніть правила: «Протягом тижня кожен має виконати два завдання. Вони будуть опубліковані в...». Дедлайн має бути чітким: «Роботи приймаються до 16:00 п'ятниці». Дитина має розуміти, що в неї є чітка дата, до якої треба виконати конкретне завдання.

Після виконання завдання дитина обов'язково має отримати зворотний зв'язок. А ще краще — якщо фідбек від педагога вихованець отримує в процесі виконання, якщо завдання складне, творче чи потребує кількох редагувань [23, 24].

Крок 4*Домовтесь із дітьми, в якій формі вони здаватимуть завдання*

Це залежить від формату завдання, яке треба перевірити керівнику гуртка. Наприклад, якщо це творча робота — роботи пересилаються у формі Google-презентації. Будь-які письмові роботи дітям зручно буде здавати у формі Google-документа.

Дуже цікавим для дітей і педагога буде спільний формат здавання робіт. Для цього треба буде використовувати в спільному доступі дошку Padlet. Це безкоштовна платформа. Педагог створює спільну дошку, розсилає посилання учням. Потім створює

завдання та «прикріплює» його на спільній дошці як стікер. У цьому стікері учні можуть друкувати, прикріплювати файли та відеоролики [25].

Крок 5*За потреби шукаємо заміну інтернету*

Вихованців, у яких немає змоги користуватись інтернет-зв'язком, треба забезпечити класичними стандартними завданнями з підручників, роздатковими матеріалами. Співпрацю з дітьми треба організувати так, щоб їх зацікавити. Спробуйте формат «Надайте три запитання педагогу». Якщо дитина читає матеріал і їй щось незрозуміло, вона прописує це у файлі, надсилаючи на електронну пошту чи в особисті повідомлення [26].

Крок 6*Як подати матеріал: відпрацьовуємо форми дистанційного навчання*

Якщо необхідно подати теорію, педагог може зробити це в кілька кроків. Тему подаємо через готовий відеоконтент, який за конкретним запитом легко знайти на YouTube. Дайте завдання вихованцям, з якої та по яку хвилину їм треба переглянути відеоролик, щоб вони не дивилися зайвий контент [27].

Після відео даємо практичний блок. Зараз у відкритому безкоштовному доступі чимало онлайн-тренажерів, які допоможуть перевірити завдання та себе.

Третій етап після перегляду теоретичного матеріалу та онлайн-перевірки знань – контрольна вправа для того, щоб педагог промоніторив і зрозумів, наскільки дитина добре опанувала цю тему.

Кейс 3. Вправи для подолання тривоги

Коментар: Для ефективного виконання кожної з цих вправ, вам знадобиться лише 60 секунд, але цей короткий час може мати значний позитивний ефект на психічний стан дитини.

Вправа "Ритмічне дихання" особливо корисна, коли ви помічаєте, що дитина починає відчувати занепокоєння, напруження або обурення. Покажіть їй, як правильно дихати: вдихати, рахуючи до трьох, і видихати, також рахуючи до трьох. Потім можна спробувати зробити видих ще довшим, наприклад, рахуючи до п'яти або семи. Ця вправа допоможе заспокоїтися і зосередитися.

Хвилина тиші на початку заняття – це чудовий спосіб допомогти дітям відволіктися від зовнішньої метушні та налаштуватися на навчання, переключившись на інтелектуальну діяльність. Починайте з невеликих термінів: 15 секунд для дітей молодшого шкільного віку та 30 секунд для дітей середнього та старшого шкільного віку, поступово збільшуючи час. Щоб зробити ритуал більш цікавим, використовуйте зображення або звуки. Наприклад, можна показати абстрактну картину на інтерактивній дошці або включити певний звук.

Важливо також пам'ятати, що навіть у другій половині дня корисною буде хвилина мовчання на початку онлайн-заняття, щоб вшанувати пам'ять полеглих воїнів та мирних жителів у війні.

Хвилина подяки може бути використана, щоб діти замислилися над позитивними аспектами свого життя. Спитайте їх, що хорошого сталося, кому і за що вони вдячні. У роботі зі старшими вихованцями можна організувати обмін думками у парах або групах.

Хвилина життєвих запитань – це час, щоб зачитати або написати запитання, яке має заспокоювати та налаштувати на позитив. Дайте дітям хвилину, щоб поміркувати над цим запитанням, і виділіть час, щоб вони могли обговорити це один з одним.

Ці вправи створені таким чином, щоб зайняти всього хвилину, але ефект від них може бути значно тривалішим і мати позитивний вплив на емоційний стан та концентрацію дітей під час навчання.

Для дітей молодшого шкільного віку [28]:

1. Яка мелодія або пісня надає тобі відчуття спокою і впевненості?

2. Чи може творчість бути твоїм помічником у моменти хвилювання? Як саме?

3. Коли тобі сумно, чи допомагає згадувати твій найщасливіший день? Розкажи про нього.

4. Поділися історією, коли ти боявся чогось, але все обійшлося добре.

5. Які предмети або матеріали приємні на дотик і покращують твій настрій?

6. Які аромати ти особливо любиш і чому?

7. Якщо б ти міг попросити щось у чарівника, що б це було?

Для вихованців середнього та старшого шкільного віку:

1. Поділися ситуацією, коли все здавалося важким, але потім це перетворилося на щось радісне або корисне.

2. Якщо б ти міг висловити свою думку в новинах як тележурналіст, яке позитивне послання б ти хотів передати людям про майбутнє?

3. Які методи в тебе є, щоб зняти стрес або відновити спокій?

4. Як би ти описав свою особистість: ти ідеаліст, мрійник, песиміст, оптиміст, реаліст?

5. Що допомагає тобі відчувати себе в безпеці і захищено?

6. Чи є емоції, до яких ти ставишся скептично або негативно? Як ти думаєш, навіщо потрібні ці емоції?

7. Кого ти вважаєш прикладом мужності та сили духу? Що можна винести для себе з їхнього прикладу?

Ці питання допоможуть дітям різного віку висловити свої думки та почуття, стимулюючи рефлексію і самоаналіз. Вони також сприяють розвитку емоційного інтелекту та здатності до самовираження [29, 30].

Підбиття підсумків дня. Важливим моментом кожного дня є підбиття підсумків, яке допомагає дітям заспокоїтися та усвідомити отриманий життєвий досвід. Ось декілька фраз, які можуть стати в нагоді для цього:

1. Що нового я вивчив сьогодні?

2. Яке запитання поставив переді мною цей день?

3. Що сьогодні захопило мене найбільше?

4. Коли сьогодні мені було насолодою?

5. Який момент сьогоднішнього дня я запам'ятав?

6. Що я планую реалізувати завтра?

7. Що мене захоплює в очікуванні завтрашнього дня?

Довідка. Як надихати дітей у непростий час Розповідайте дітям про справжніх героїв сьогодення – про Збройні сили України, волонтерів, звичайних людей, які виконують неймовірні вчинки. Використовуйте як історії українського народу, так і приклади з фольклору та сучасних реальностей. Розповіді про героїчні вчинки, наприклад, про вкрадений танк або дрон, збитий банкою помідорів, можуть викликати велике захоплення.

Також можна звернутися до творчості Тараса Шевченка, який залишається актуальним і в наш час. Акцентуйте на тому, що на оновленій землі не буде місця ворогу і що разом ми зможемо подолати всякі виклики.

І, звісно, демонструйте власний приклад стійкості та віри у перемогу. Показати себе як відповідального дорослого – це кращий спосіб підтримати дитину. Вірте в Збройні Сили України та в те, що все буде Україна.

Кейс 4. Функції додатку Viber для ефективної дистанційної роботи

1. Використання реакцій та лайків для зворотного зв'язку реакції у чатах – це чудовий спосіб для збору швидкого зворотного зв'язку. Вони можуть використовуватися для перевірки, чи вихованці ознайомилися з інформацією, та як вони до неї ставляться. Окрім цього, реакції можуть служити ефективним інструментом для голосування або виявлення загальної думки у групі.

2. Анкетування через чат-додатки анкетування в чатах є незамінним інструментом, особливо коли педагог хоче зібрати думки або вибір дітей щодо певної теми або питання. Цей метод також дуже зручний для батьківських чатів, адже дозволяє швидко отримувати фідбек та уникає непотрібних дискусій.

3. Надсилання файлів для асинхронного навчання У ситуаціях, коли прямі заняття не можливі, наприклад через повітряну тривогу, асинхронне навчання з використанням відео, текстових або інших матеріалів може бути відмінною альтернативою. Педагоги можуть передавати високоякісні матеріали через Google-диск або Телеграм, де зберігається якість візуальних елементів.

4. Закріплення важливої інформації у чатах щоб важлива інформація не загубилася у потоці повідомлень, її можна закріпити на верхівці чату або створити окремий канал без можливості коментування. Це може бути розклад занять, домашнє завдання, або інша інформація, до якої потрібен швидкий доступ.

5. Використання нотаток у Вайбер функція нотаток у Вайбер є чудовим інструментом для організації занять. У нотатках можна вносити деталізовані плани, прикріплювати файли або посилання. Це дуже зручно, оскільки нотатки зберігаються навіть після резервного копіювання або в разі технічних проблем. Переконайтеся, що ваш Вайбер синхронізовано на усіх пристроях.

6. Згадування осіб через @ у чаті з відновленням дистанційного навчання активність у чатах зростає, і учасники часто вимикають сповіщення, ризикуючи пропустити важливу інформацію. Використання символу @ для згадування осіб у чаті гарантує,

що вони отримують сповіщення, навіть якщо загальні сповіщення вимкнені.

7. Пошук у чаті щоб уникнути втрати важливої інформації в чаті, пошук за ключовими словами стає незамінним інструментом. Під час написання повідомлень важливо використовувати ключові слова, щоб згодом їх легше було знайти. Пошук також можна використовувати для віднайдення посилань, фото та відео, що вже були розміщені у чаті [31].

Ці методи дають педагогам гнучкість та ефективність у процесі дистанційного навчання, дозволяючи підтримувати високий рівень залученості та взаємодії з вихованцями. А такі інструменти забезпечують педагогам додаткові можливості для ефективного ведення дистанційного навчання, допомагаючи краще організувати матеріал, зберігати зв'язок з вихованцями та забезпечувати швидкий доступ до важливої інформації.

Обмеження цього дослідження охоплюють кілька ключових аспектів. По-перше, специфічний контекст дослідження, яке зосереджене на інтернет-комунікації в умовах дистанційного навчання під час воєнних дій та пандемії в Україні, може обмежувати загальність результатів, оскільки вони специфічні для цих особливих умов. По-друге, залучення індивідуальних особливостей та потреб кожної дитини та її сім'ї може ускладнити процес узагальнення висновків, оскільки кожен випадок є унікальним і може вимагати специфічного підходу.

Перспективи дослідження можуть полягати у розвитку критичного мислення, де підкреслюється важливість розвитку навичок критичного мислення та відповідального висловлювання думок у цифровому просторі. А результати можуть бути використані для адаптації навчальних програм та методів до змінних умов воєнного стану та пандемії. Також можна розглядати розвиток ефективних стратегій комунікації, де дослідження може сприяти розробці ефективних стратегій і правил онлайн-комунікації, які враховують особливості сучасного цифрового середовища.

7. Висновки

1. Було проаналізовано різні стратегії та правила спілкування, які використовуються в Інтернеті, особливо в контексті дистанційної освіти в умовах воєнного стану та пандемії, що включає розгляд різних платформ, технологічних інструментів та методів спілкування, які використовуються для навчання та взаємодії. Наше дослідження показало, що знання та

дотримання правил нетикету мають велике значення у цифровому світі, особливо в контексті дистанційної освіти під час воєнних умов та пандемії. Важливо пам'ятати, що за кожним повідомленням у мережі стоїть жива людина, тому емпатія та повага повинні бути основою спілкування. Розвиток конструктивного діалогу, уникнення конфліктів, збереження спокою та взаємоповаги є ключовими для створення ефективного та безпечного освітнього простору.

2. Було розглянуто та оцінено труднощі, з якими зіштовхуються всі учасники освітнього процесу у контексті віртуального навчання, особливо у ситуаціях, пов'язаних із переміщенням та нестійкістю умов, а також проаналізовано, яким чином такі обставини впливають на продуктивність та якість освітнього процесу. Умови воєнного стану та пандемії створюють специфічні виклики для учнів, вчителів та освітніх керівників. Проблеми, з якими вони стикаються, включають нестабільність, переміщення, а також адаптацію до змінних умов і різних платформ та технологій. Це вимагає постійної адаптації освітніх методів та підходів для забезпечення неперервності навчання та підтримки якості освітнього процесу.

Отже, розуміння та застосування правил нетикету є фундаментальним для підтримки здорового цифрового середовища в умовах сучасних викликів. Це не лише сприяє безпеці та ефективності онлайн-комунікації, але й сприяє розвитку критичного мислення, відповідальності та цифрової грамотності серед учасників освітнього процесу.

Конфлікт інтересів

Автори декларують, що не мають конфлікту інтересів стосовно даного дослідження, в тому числі фінансового, особистісного характеру, авторства чи іншого характеру, що міг би вплинути на дослідження та його результати, представлені в даній статті.

Фінансування

Дослідження проводилось без фінансової підтримки.

Доступність даних

Рукопис не має пов'язаних даних.

Використання засобів штучного інтелекту

Автори підтверджують, що не використовували технології штучного інтелекту при створенні представленої роботи.

Література

1. Єфіменко, С. М. (2023). Організаційно-педагогічні умови формування навичок безпечної поведінки школярів в Інтернеті. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 46.
2. Інформаційна безпека громадян (2020). Хмельницький, 28.
3. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі (2022). Національна академія педагогічних наук України. Київ: «Інтерсервіс», 51.
4. Костюченко, Ю. (2024). Що приховує інтернет-посмішка? Як люди використовують емодзі, і радикальні спільноти. Available at: <https://day.kyiv.ua/uk/article/media/shcho-pryhovuyue-internet-posmishka> Last accessed: 16.01.2024
5. Кравченко, Н., Алексеева, Г., Горбатюк, Л., Хоменко, С. (2022). Організація виховної роботи закладу освіти під час карантину засобами інформаційно-комп'ютерних технологій. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки, 1 (1), 177–188. <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2022-1-1-177-188>
6. Горошко, О. (2010). Гендерні аспекти інтернет-комунікацій. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків, 35.

7. Кравець, Л. (2017). Трансформація мовної комунікації в інформаційну добу. Дивослово, 4, 49–52.
8. Глазова, С., Ліпич, В., Горбенко, І. (2023). Мовні аспекти комунікації в інтернет-середовищі: виклики та перспективи. Вісник Науки Та Освіти, 9 (15), 15–21. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9\(15\)-49-61](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9(15)-49-61)
9. Брона, О. А. (2012). Нова форма комунікативної технології – інтернет-комунікація. Мова і культура, 2 (15), 223–229.
10. Легкобит, Є. О. (2020). Лінгвістичні та паралінгвістичні аспекти англomовного інтернет спілкування. Суми: СДУ, 81.
11. Луценко, О. І. (2013). Лінгвістичні аспекти інтернет-комунікації. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Філологічна, 40, 64–66.
12. Дзюбіна, О. І. (2016). Комунікативний аспект соціальних мереж Facebook та Twitter. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки, 2, 218–222.
13. Денисюк, Ж. З. (2016). Інтернет-комунікація як тренд повсякденних соціальних практик. Культура і сучасність, 1, 27-31.
14. Платонова, О. П. (2021). Соціологія онлайн та офлайн-комунікацій. Комунікологія, 6 (1), 83–92.
15. Сидоренко, Ф., Жерновникова, О. (2022). Використання додатків Google в освітньому процесі. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.
16. Алексеева, Г. М. (2012). Інтерактивні комп'ютерні технології навчання. Комп'ютер у школі та сім'ї, 6, 28–31.
17. Гарбар, С. В. (2012). Використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчально-виховному процесі ЗДО. Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка.
18. Алексеева, Г. М. (2014). Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності. Бердянськ: БДПУ, 269.
19. Мережєвий етикет – що це? Особливості інтернет етикету (2022). Available at: <https://aboutmarketing.info/internet-marketynh/netiquette/> Last accessed: 16.01.2024
20. Кошлата, А. В. (2017). Теоретичні основи дослідження дискурсивного простору соціальних медіа. Лінгвістика, 2 (37), 126–135.
21. Невербальна складова інтернет-дискурсу (емотикони) (2024). Available at: https://stud.com.ua/147380/literatura/neverbalna_skladova_internet_diskursu_emojikoni Last accessed: 16.01.2024
22. Семигаленко, Б., Андрієвська, В. (2022). Розвиток творчого потенціалу молодших школярів засобами комп'ютерного моделювання. Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі, 75–76.
23. Паніна, Л. (2020). Основні засоби невербальної Інтернет-комунікації. Наукові розвідки студентів факультету іноземної філології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, 1, 64.
24. Попадич, О. (2021). Підготовка вчителя до формування правових знань учнів початкових класів щодо безпечної поведінки в інтернеті. Грааль науки, 1. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.02.2021.088>
25. Шишак, А. М. (2023). Нетикет учнів початкової школи: сутність та характеристика. Педагогічна освіта у світлі реформ та викликів, 151–154.
26. Чайка, В. М., Шишак, А. (2023). Інформаційно-цифрові вміння учнів початкової школи: сутність, види, змістові характеристики. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка, 1, 69–77. <https://doi.org/10.25128/2415-3605.23.1.9>
27. Склярєнко, Н. В., Колосніченко, М. В. (2021). Стікери: засоби проектування динамічної візуальної комунікації. Мистецтвознавчі записки, 40, 22–28. <https://doi.org/10.32461/2226-2180.40.2021.250322>
28. Харчук, Л. (2020). Мережєвий мовленнєвий етикет в умовах сучасної комунікації. Інформація, комунікація, суспільство 2020. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 128–129.
29. Csordás, T., Horváth, D., Mitev, A., Markos-Kujbus, É. (2017). 4.3 User-Generated Internet Memes as Advertising Vehicles: Visual Narratives as Special Consumer Information Sources and Consumer Tribe Integrators. Commercial Communication in the Digital Age, 247–266. <https://doi.org/10.1515/9783110416794-014>
30. Don't know the difference between emoji and emoticons? Let me explain (2024). Available at: <https://www.theguardian.com/technology/2015/feb/06/difference-between-emoji-and-emoticons-explained> Last accessed: 16.01.2024
31. Kemp, S. (2022). Digital 2022. Available at: <https://datareportal.com/people/simon-kemp> Last accessed: 16.01.2024

Received date 12.12.2023

Accepted date 23.01.2024

Published date 30.01.2024

Ганна Миколаївна Алексеева*, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра комп'ютерних технологій в управлінні та навчанні й інформатики, Бердянський Державний Педагогічний Університет, вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ, Україна, 71100

Ольга Сергіївна Щетиніна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра комп'ютерних технологій в управлінні та навчанні й інформатики, Бердянський Державний Педагогічний Університет, вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ, Україна, 71100

*Corresponding author: Hanna Aliksieieva, e-mail: alekseeva@ukr.net